

Передплата

«РУСЛАНА» вносить:
в Австрії:

на пів рік . . . 20 кор.
на рік . . . 40 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
а. місяць . . . 170 кор.

За границею:

пів рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на рік . . . 8 рублів
або 18 франків
Подвійне число по 10 сот.

РУСЛАНА

«Барвеш ми очі і душу ми виреш: а не возьмеш мплести і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — В Русланових псалмів М. Папкевича.

Виходить у Львові щодня крім неділь і руских свят о 5½ год. пополудни.

Редакция, администрация і експедиция «Руслана» під ч. 1. пл. Дзямбрівського (Хорунщини). Експедиция місцевя в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на поштові застереження.

Рекламні неопечатані вільні від порта. — Оголошення звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надсіланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесення по 30 сот. від стрічки.

Конгруа в бюджетовій комісії.

(X) Як ми вже в числі 201 на основі телеграми з Відня звіщали, бюджетова комісія відбула минувшого вторника засіданя і ухвалила правительственну предлогу що до конгруи. Перший забрав голос міністер просвіти й ісповідань др. Мархет і в основнім виводі вельми горячо промовив за скорою постановою внесеної ним предлоги. Предлога, над якою тепер веде ся розправа, говорив міністер, повстала з почину вибраного в тій цілі підкомітету. Та предлога ріжнить ся від внесеної моїм попередником д-ром Гартлем головно тим, що з обнятих тоді змін і поправок обовязуючого закона конгруального з дн. 19. вересня 1898 задержую лише одну, на всякий спосіб важнійшу і фінансово найдосяглійшу, іменно підвишеня конгруи після літ служби. Се підвишеня означене в новій предлозі має послужити побіч обовязуючого закона конгруального яко доповненя. Побіч сего важного поліпшеня начерк субкомітету предкладає ще факультативне виїмкове підвишеня вислуженини для душпастирів.

Сим значним обмеженем конгруальної програми досягнуто двояку ціль. Обтяженя державного скарбу зменшено майже о половину вимаганої перше суми, так що она буде виносити тепер 4-8 мільони корон. Задля того можна було поступенне введеня закона в житя з 7 зглядно 6 років зменшити на 3. Заявляю при сій нагоді ще раз, і то іменем всего правительства, що покритя сего видатку найде ся в правильнім розвитку біжучих доходів державних.

Міністер не хоче вдавати ся в широке узасадненя сеї предлоги, але вказує на те, що сею дорогою поведе ся пособити в значній мірі з всіх сторін а навіть засадничими противниками всякої державної помочи для церковних цілей признаваній нужді широких верств душпастирського клеру. Се поліпшеня доходів, яким уже здавна користують ся інші публичні функціонарі, дістане ся наконечно також католицким та греко-католицким і греко-орієнтальним душпастирям. Означало би се, що примінюємо засаду виміру плати також до клеру, котрого лихе дотованя всі признають, і було би се впливом предметової полі-

тики дотацийної а також починаю важного соціально-політичного значіння.

Се було би придбаня, яке своїм значінем посеред всіх інших форм і родів поправи плат могло би найскорше заспокоїти інтересовані круги.

З другого боку се обмеженя конгруальної акції до тої поважної поправи а тим самим досягнутого зменшеня фінансового видатку уможливить також дотеперішним противникам сего поліпшеня також супроти клеру показати справедливу дбалість і з тим довше не проволікати. Предлога субкомітету не заспокоює вправді всіх домагань клеру душпастирського і остає далеко поза тими надіями, але она промощує дорогу, щоби бодай на одній дуже важній області сповнити узасаднені домаганя і многих душпастирів вдоволати що до матеріального положеня.

Позаяк задля короткості законодатної доби годі перевести акцію на ширші розміри, просить міністер, щоби комісія прийняла чим скорше предлогу конгруальну, котра вже так довго залягає. Міністер не думає, щоби рішучих противників можна і сею предлогою приєднати, однак противить ся поставленому з сеї сторони (соціал-демократичної) внесеному переходу до дневного порядку з отаких причин: Інституції від більш як 1000 літ закорінені в нашім житю публичнім не можуть бути випадковим законодавством зовсім переіначені. Наша дотацияна система є послідовностю нашого церковно-політичного законодавства. Тому просить противників добре застановити ся над тим, чи пора тепер до викликаня боротьби на тім полі давно залишеної.

Відтак збивав міністер виводи поміничого референта (д-ра Штайнвендера) що до фасіонованя. Є се вправді система контингентованя, але она не виказує значної ріжницї між дійсним а фасіонованим доходом. Не було би се так легко на місце фасійної системи впровадити иншу, а найліпшим сего доказом, що заграничні законодавства в тім згляді вагають ся се зробити. Вивести питаня що до фасіонованя значило би, порушити наново справу висоти самої конгруи і впровадити її знов на ту дорогу, на якій була перед субкомітетом, а сему міністер противний.

Міністер противить ся також обниженю п'ятилітній для старших священиків з 8 на 5; за доси вислужені роки. Правда, що тим ще значнійше зменшив би ся видаток, але в усіх державних за-

конах що до плат вчислювано до п'ятилітній все проведений в службі час в цілости. На основі начерку субкомітету мають душпастирі одержати поліпшеня матеріального бити лише через п'ятилітя. Длятого є се зовсім справедливо, щоби бодай сего підвишеня не вкорочувано. П'ятилітя дістануть ся в повні тим священикам, котрі вже кінчать душпастирську службу, і длятого при недостаточних пенсійних цифрах теперішнього закона конгруального, мають сі підвишеня в формі п'ятилітніх додатків значіня ренти на старість.

По промові міністра виступив посол Зайц (соціаліст) знов проти предлоги, але по промові референта д-ра Фукса прийняла комісія бюджетова цілу предлогу і резолюції ухвалені субкомітетом і вибрала референтом для повної палати д-ра Фукса а его помічником д-ра Штайнвендера.

Тепер розходить ся о се, щоби як найскорше поставлено сю справу на дневнім порядку в палаті.

Перша резолюція ухвалена комісією, поставлена п. Барвіньским, звиває правительство до поліпшеня пенсій для вдів і сиріт по душпастирях. В субкомітеті міністер заявив, що буде такі домаганя і поданя узгляднювати.

Пригадуємо, що §. 1 установляє 8 п'ятилітній по 100 К (підвишеня конгруи що пять літ, проведених перед, чи по введеню закона в житя), так що н. пр. душпастир, що служить вже 30 літ, дістане нараз 600 К підвишеня ітд. Душпастирі, котрі задля уломности або з інших причин переходять в стан супочинку, можуть одержати емеритур, котру міністер може признати до висоти 2000 К. Закон сей, наколи буде ухвалений в палаті, вйде в житя від 1. січня 1907 для одної третини, від 1. січня 1908 для другої третини, а від 1. січня 1909 для всіх душпастирів.

Про релігійні переконаня руских педагогів

подав п. А. в 208 ч. Przegląd-y з д. 18. вересня с. р. лист п. з. Ostatnia chwaga, на котру п. Ол. Барвіньский дав відповідь в ч. 213 з 23. вересня. Цікава іменно річ, що п. Барвіньский виступає із своїми поглядами зовсім отверто з повним підписом, коли тимчасом мнимий ревний борець католицизму в Przegląd-i криє ся все під буквою А. і за плота кидає нечувані підозріня на руских педа-

гоїв. Правдиві борці за віру мали відвагу явно виступати, отже се зовсім некорисно свідчить про п. А., що він ховає ся і з своєї криївки кидає напасти і то навіть на давно помершого ревного і світлого католицького священика і катехита, котрий себе вже не може боронити. Нехай же маб відвагу станути з відкритим шоломом до борби, коли він такий ревний захисник католицьких засад.

Тут подаємо понизше сю цікаву полеміку.

»Остання увага (лист до редакції). Вельми дякую п. радникови Б. Барвінському, що був ласкавий звернути увагу на статейку в Przegląd-і (ч. 204): »Релігійні пересвідчення руских педагогів« і зараз відповісти на них. Запевнюю п. радника найторжественніше, що шануючи високо єго католицькі пересвідчення і любов до Церкви, я не хотів ані на волос зашкодити єго добрій славі, але також не міг згодити ся на єго згадану статю в »Руслані« (ч. 180) як рівнож, мимо щирого поважання для єго особи, не можу вдоволиити ся єго відповіддю. П. радник навіть не пробував збити мого закиду, що загаль руских професорів (виїмки, і то дуже малі, тут не значать нич) не має віри, ані любови до Церкви, бо ані віри, ані католицької Церкви не знає. Вистатчить перечитати літературні праці руских професорів, писані в антирелігійнім дусі, щоби пересвідчити ст, яка релігійна небезпечність грозить рускій шкільній молодіжи зі сторони учителів. Навіть сї професори — повторяю еще раз — що хотять уходити за віруючих, не знають перших католицьких засад, отже не можуть мати і католицького духа.

П. радник питає ся: »Ниж так само читаючи, або пишучи протестантські бесіди (прецінь они мають славних проповідників) мали зараз пересякнути протестантским рационалізмом?« Відповідаю, так, особливо цей, котрого католицькі пересвідчення є слабкі, як павутина, а любов до Церкви є оперта більше на переминаючій почуттю, чим на розумі. Отже коли хтось одушевляє ся протестантскими проповідями і захвалює їх, промовчючи далеко ліпші навіть що до зовнішнього викінчення католицькі; коли з глупоти чи утрати віри якийсь нещасливий священик, покидаючи католицькі взори, приготував сл до екзорт і проповідий з протестантских підручників, то мусимо твердити конечно, що за формою вдирає ся до їх душі і німецький рационалізм, бо на думаючих людей зміст впливає сильнійше від форми і то тим сильнійше, чим більше бесідникови чи авторови розходило ся о пересвідченє слухачів. А прецінь навіть про протестантских пасторів тяжко сказати, що їм розходить ся тільки о деклямацію.

Що иншого бесіди поганьских класиків, Демостена і Цицера, яких зміст став тепер для нас зовсім рівнодушним, а які, коли часом мимоходом порушать свою релігію, то нас можуть тільки забавити нею, але пересвідчити нас про неї вже безусловно не в силі — такі бесіди не є для віри небезпечні. Тому Церков не тільки не заборонює читати їх, але для їх незрівнано гарної форми навіть дуже поручає, коли протестантські

релігійні книжки заказує читати під найтяжшою карою с. є екскомунікою. А коли хтось не знає згаданого розпорядження і заразом духа Церкви, нехай не гніває ся, що єму закидуємо недостаток знакомости найелементарнійших засад релігії.

Так само не звучить по католицьки висказ п. радника: »Я остав вірний засадам греко-католицької Церкви«. Ми знаємо тільки греко-католицький обряд с. є зовнішню форму, але засади правдивої віри є одні, ані грецькі, ані латинські, тільки спільні, тому називають ся чисто католицькі. Се також належить до катехисму. Тож я мав зовсім справедливую підставу просити чемно руских панів професорів, щоби навчили ся католицького катехисму. — А.

(Конець буде).

Борба за українську мову в Росії.

В приватній каменець-подольській гімназії д-ки Славутинської педагогічна рада постановила завести в своїй гімназії вивчення української мови користуючись тим, що уряд одмінив закони, котрими заборонялось вивчення в школі тої або иньшої мови. Постанова ся тільки свідчить про свідомі відносини вчителів до того великого завдання, яке вони взяли на себе і їй можна тільки спочувати.

В нашій стороні, де народ ріжноплеменний, мову пануючого народу не обхідно треба вчити, а що до української мови, то хочби чуття шанування прадідів культури вказало »завоевателям«, на необхідність сїєї мови хоч вчитись, — коли не можна її зробити викладовою. Мова давньої київської землі, мова літонисця і незвісного, але славетного поета, автора поеми похода Ігоря, мова, котра заборонена »москалями завоевателями« і зазначена як протестантська горівка і навіть як »жаргон«, не вважаючи на віковий гніт, — не вмерла, а притулилась в Австро-Угорщині, звідкіля сміло і відважно одвоювала своє право на існування. В останніж часи, коли мова ся признана навіть і академією наук, вона розправила свої недавно звязані крила і летить в рідну країну, щоб там послужити »просвіті і культурі«. Але »політики« київської землі звиклі бороти ся з внутрішними ворогами денно і ноцно риють вовчі ями і швиргають з своїх »каменометів« в українську культуру. І »обрусителі« київської шкільної округи з великою енергією поспішили закрити се нове джерело української культури в Каменцю-Подільському. На запитання педагогічної ради приватної гімназії д-ки Славутинської в Каменці-Подільському про дозвіл вчити ся українській мові попечитель київської учебної округи відповідав, що про вчення »малоруської говірки (а не української мови) в зазначеній гімназії має бути окреме розяснення.«

Ми цілком пристаємо до протесту української громади »Просвіта« і лічимо сю ухильну заборону вчити ся рідній мові незаконною.

Думаємо, що попечитель київської округи ніяк не може зрікти ся тої політики »обмосковлення«, яка мала такі чудові наслідки в Польщі.

Факт сей дуже сумний і ганебний для російської освіти і культури свідчить про той сатрапізм, який панує в Росії і про те, що воля чиновника у нас лічить ся вище од закону, хоть ся воля, — груба самовольність.

Може попечитель київської округи, розміркувавши досконально питання про українську мову, переконав ся, що від сього пахне »широкою автономією« і наміром здійснити мрії по національне і культурне самовизначення? Може попечитель, як охоронщик єдиної і неділимой Росії, як вірний чоловік обовязку і присяги, рішив кровю (вона у чиновників заміняєть ся червоним чернилом) обороняти інтереси і блага Росії? Або може, шануючи київський університет, який не визначає жадного права за Україною до культурного самовизначення, »голова округи« не схотів »розбивати глечика« з професорами? Але краще булоб вжити до сього яку-небудь наукову основу, що і потрібно чоловікови науки, яким лічить ся між ученими наш »голова«.

З приводу сього згадалось нам про те, як колись, дуже давно, один німецький архієрей заборонив перекладати на німецьку мову Святе Письмо і погрожував прокляттям та пеклом не тільки перекладчикам, але і тим, що будуть користуватись сим перекладом.

І от майже те саме ми бачимо тепер і у нас, хоть прийшло вже після того дуже багато часу.

Питання про освіту, як ми думаємо, зовсім не належить до власти »сатрапів по думкам« може тільки розрішитись в законодавчому сеймові. Ініціативу розрішення сього питання мусять на себе взяти сами Українці, бо комуж краще знати, яка шкільна мова потрібна українському народові.

»Рідний Край«.

З виборчої комісії.

Комісія виборчої реформи радила через послідні два дні в дальшій ході над реформою виборів до державної ради, полагаджуючи внесенє пос. Старжиньского. По кількатратній стилізації свого внесеня що до способу голосованя пос. Старжиньский сформулував остаточно § 36. виборчої ординації в ось який спосіб: Коли одно і те саме виборче тіло рівночасно вибирає двох послів, то рівночасно за помочию тої самої картки голосованя вибере ся заступників (Ersatzmänner), а іменно в сей спосіб, що кождий виборець на своїй картці голосованя, окрім імени сеї особи, яку вибирає на посла, умістить також імя другої особи, яку вибирає на заступника, а іменно в другій рубриці картки голосованя. Вибір заступника наступає в тій самій віддачі голосу якою відбуває ся вибір дотичного посла. При виборі заступника належить числити тільки сї голоси, які находили ся на важних картках голосованя, відданих на

